

Δημογραφικά:

Από το σύνολο του δείγματος (124 παιδιά) των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα το 47,6% (59 άτομα) ήταν κορίτσια και το 52,4% (65 άτομα) ήταν αγόρια.

Οι ηλικιακές ομάδες του δείγματος διαφοροποιούνται ως εξής 25,8% 12 ετών, 17,7% 13 ετών, 44,4% 14 ετών και 12,1% 15 ετών. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι γιατί δεν υπογραφήκαν, από κάποιες ηλικιακές ομάδες, τα έντυπα συγκατάθεσης για συμμετοχή στην έρευνα και έτσι υπήρξε η ανομοιογένεια που παρατηρείται τελικά. Οι λόγοι που μπορεί να συνέβη αυτό είναι κυρίως γιατί κάποια παιδιά αμέλησαν να παρουσιάσουν το σχετικό έντυπο στους γονείς/κηδεμόνες τους, αλλά και επειδή κάποιοι δεν αποδέχτηκαν να συμμετάσχουν. Κατ' επέκταση το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων φοιτούν στην Γ Γυμνασίου 46% (ηλικίες 14-15 ετών), το 32,2% στην Α Γυμνασίου 21,8% (ηλικίες 12-13ετών) και στην Β Τάξη 21,8% (ηλικίες 13-14 ετών).

Όσον αφορά τον τόπο διαμονής το 58% δήλωσαν ότι διαμένουν σε χωριό ενώ το 41,9% σε πόλη και ο λόγος είναι ότι διαφοροποιείτε η άποψη των μαθητών κατά πόσο ο Ύψωνας είναι πόλη ή χωριό, στην πραγματικότητα είναι ημιαστική περιοχή, αυτό ήταν παράλειψη του ερωτηματολογίου που σε μελλοντική έρευνα θα διορθωθεί. Άρα το αποτέλεσμα είναι σχετικό αφού η πλειοψηφία των μαθητών όντως διαμένουν στον Ύψωνα, ενώ μικρά ποσοστά διαμένουν στα Πολεμίδια, το Κολότσι και το Τραχώνι αντίστοιχα.

Αξιολόγηση του φαινομένου:

Η μεγάλη πλειοψηφία 96% των μαθητών γνώριζαν εκ των προτέρων τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός 4% δεν γνώριζαν, ενώ ποσοστά των 35,5% δήλωσαν αντίστοιχα ότι έχουν λάβει ενημέρωση για το θέμα και ότι δεν έχουν λάβει ενημέρωση για το θέμα παρόλο το ότι είχε προηγηθεί ενημέρωση σε ώρα υπευθύνου για το τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός, γεγονός που μας κάνει να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι δεν κατανόησαν το θέμα της ώρας υπευθύνου ή ότι δεν αφιέρωσαν την απαιτούμενη προσοχή κατά την προγραμματισμένη ενημέρωση. Όποιος και να ήταν ο λόγος, θεωρούμε ότι δεν επηρέασε στην διεξαγωγή της έρευνας αφού πάνω στο ερωτηματολόγιο δόθηκε επεξηγηματικά τόσο ο ορισμός του bullying όσο και τα χαρακτηριστικά του.

Όπως ήταν αναμενόμενο ένα μεγάλο ποσοστό των μαθητών έχουν υπάρξει θύματα σχολικού εκφοβισμού στη μαθητική τους πορεία μέχρι τη στιγμή της έρευνας. Το ποσοστό των μαθητών που δήλωσαν ότι υπήρξαν θύματα ήταν πολύ υψηλό 84,7% και περιλαμβάνει οποιαδήποτε μορφή σχολικού εκφοβισμού. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής καμπάνιας που συντονίστηκε από το Χαμόγελο του Παιδιού (Ευρωπαϊκή Έρευνα Για το Φαινόμενο του Σχολικού Εκφοβισμού, 2012) τα αντίστοιχα ποσοστά για τις χώρες που εμπλέκονταν ήταν κατά πολύ χαμηλότερα από τα δικά μας: Λιθουανία 51,65%, Εσθονία 50,07%, Βουλγαρία 34,66%, Ελλάδα 31,98% και Λετονία 25,21%. Πιθανοί λόγοι για τους οποίους παρουσιάζουν αυτή την απόκλιση τα αποτελέσματα είναι οι ακόλουθοι:

- Υπήρξε αύξηση τα τελευταία 2 χρόνια.
- Δεν είχε προηγηθεί επαρκής ενημέρωση γύρω από το θέμα του σχολικού εκφοβισμού όπως διαφάνηκε και από την Ευρωπαϊκή καμπάνια(Ευρωπαϊκή Έρευνα Για το Φαινόμενο του Σχολικού Εκφοβισμού, 2012) με αποτέλεσμα η άγνοια για κάποιες μορφές εκφοβισμού να επηρέασε το αποτέλεσμα σε σχέση με την έρευνα του σχολείου μας όπου και προηγήθηκε ενημέρωση αρκετό καιρό πριν.
- Η πληθυσμιακή διαφορά, καθώς και πολιτισμικοί παράγοντες μπορεί να καθιστούν τους συμμετέχοντες πιο ανεκτικούς στην διαφορετικότητα, που επισημαίνεται ως ένας από τους λόγους που κάποιο παιδί δέχεται εκφοβισμό.
- Να μην κατανόησαν σωστά το τι θεωρείται bullying οι μαθητές του σχολείου μας.

Συγκεκριμένα τα περισσότερα περιστατικά σχολικού εκφοβισμού αφορούσαν την χρησιμοποίηση υβριστικών ή περιπαικτικών εκφράσεων, πειράγματα, παρατσούκλια και κοροϊδία (13%), ακολούθως το 9% υπήρξαν δέκτες κακοηθών ή ψευδών φημών, αντίστοιχα ποσοστά του 5% δήλωσαν ότι υπήρξαν δέκτες σωματικής βίας, απειλών και εκβιασμού καθώς και επιδιωκόμενης απομάκρυνσης φίλων. Τέλος ποσοστά του 3% αντίστοιχα δέχτηκαν εσκεμμένο ή συχνό αποκλεισμό μαθητών από κοινωνικές δραστηριότητες και κοινωνική απομόνωση ή αποκλεισμό. Σε αντίστοιχη έρευνα του προγράμματος Δάφνη III 2009-10, όπου συμπληρώθηκαν τρία διαφορετικά ερωτηματολόγια, για μαθητές της Ε' και Στ' δημοτικού, βρέθηκε ότι, σύμφωνα με τα θύματα, τα περιστατικά λεκτικού εκφοβισμού κυμαίνονταν στο 8%(αύξηση κατά 5%), τα περιστατικά διάδοσης κακοηθών ή ψευδών φημών στο 6,9%(αύξηση κατά 2,1%) καθώς τα περιστατικά κοινωνικού αποκλεισμού στο 6%(μείωση κατά 3%), τόσο οι θήτες όσο και τα θύματα καθόρισαν τις παραπάνω σαν τις πιο δημοφιλής μορφές σχολικού εκφοβισμού (Goodman, 1994, 1997; Frederich, Pynoos, &Nader, 1992;Οίweis, 1996).

Η εικόνα των περιστατικών σχολικού εκφοβισμού που υπάρχουν στο σχολείο:

Την χρονική στιγμή που διεξήχθη η έρευνα ποσοστό της τάξης του 7,3% των μαθητών ήταν θύματα σχολικού εκφοβισμού, ενώ το υπόλοιπο 92,7% δήλωσαν ότι δεν δέχονται εκφοβισμό την στιγμή αυτή. Από τα θύματα bullying το μεγαλύτερο ποσοστό 33,3% δήλωσαν ότι τους συνέβαινε μερικές φορές τον μήνα και 33,3% καθημερινά και το 22,2% 3-4 φορές την εβδομάδα ενώ κανένα παιδί δεν δήλωσε να του συμβαίνει 1-2 φορές. Σύμφωνα την Ευρωπαϊκή καμπάνια που υιοθετήθηκε και στην Κύπρο από το Υπουργείο Υγείας και το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού αξιολόγησε ότι 17% των παιδιών θυματοποιούνταν τουλάχιστο μια φορά την εβδομάδα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό 55,6% των μαθητών που είναι θύτες ήταν αγόρια, 11,1% κορίτσια και 11,1% και από τα δύο φύλα. Στην Ευρωπαϊκή καμπάνια για την Ελλάδα εξήγαγαν τα ακόλουθα αποτελέσματα με 72,16% των θητών να είναι άντρες (η μεγάλη πλειονότητα), και τα ποσοστά όπου οι θήτες ήταν γυναίκες 12,90% και 14,95% και τα δύο συνάδουν με την δική μας έρευνα.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Καμπάνια για την Ελλάδα 59% των μαθητών ήταν μάρτυρες σχολικού εκφοβισμού και κατά 50,28% βοήθησαν το θύμα και 2,5% τον θύτη αλλά στη δική

μας έρευνα τα θύματα δήλωσαν κατά 77.8% υπήρχαν μάρτυρες από τους οποίους αντίστοιχα ποσοστά του 33,3% υποστήριξαν τον θύτη και το θύμα, το 11,1% διαφορετικά ενώ κανένας δεν αδιαφόρησε.

Σύμφωνα πάλι με την Ευρωπαϊκή καμπάνια το μεγαλύτερο ποσοστό των θυμάτων 60,2%, κατά μέσο όρο, μίλησαν σε κάποιο για αυτό που τους συνέβη κυρίως σε κάποιο φίλο/συμμαθητή ή στους γονείς. Αντιθέτως στη δική μας έρευνα τα θύματα επέλεξαν να μιλήσουν σε κάποιο κατά 44.4% και άλλο αντίστοιχο ποσοστό (44,4%) δεν μίλησε σε κάποιο άτομο. Από όσους επέλεξαν να μιλήσουν το μεγαλύτερο ποσοστό αποτάθηκε σε κάποιο καθηγητή 33,3% και ποσοστά του 11,1% μίλησαν σε συμμαθητές, γονείς ή άλλο πρόσωπο αντίστοιχα. Αυτό το σημείο θα ήταν καλό να διερευνηθεί και περισσότερο μελλοντικά αλλά μπορεί να οφείλεται στην υιοθέτηση της εκστρατείας BeatBullyingπου υπήρχε από την προηγούμενη χρονιά και που άρχισε να εφαρμόζεται εντατικά κατά αυτή την σχολική χρονιά.

Γενικά το ποσοστό των μαθητών που απάντησαν σε αυτό το μέρος δεν ήταν μεγάλο και έτσι υπάρχει η πιθανότητα τα αποτελέσματα να είναι ανακριβείς αν και το συνολικό δείγμα της έρευνας ήταν αντιπροσωπευτικό.

Εκτιμήσεις των μαθητών για τον σχολικό εκφοβισμό:

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των μαθητών ο κυριότερος λόγος για τον οποίο ένα παιδί υφίσταται εκφοβισμό είναι το ότι συμπεριφέρεται διαφορετικά (39,5%) επίσης μπορεί να έχει συγκεκριμένα ξεχωριστά χαρακτηριστικά (25%) ή να έχει κάποια αναπηρία (17%) και τέλος το ότι είναι μέρος μιας πολιτιστικής μειονότητας (7,3%). Αξιολογώντας τους λόγους για τους οποίους ένα παιδί εκφοβίζει τους συνομηλίκους του τα παιδιά του σχολείου μας θεωρούν ότι αυτό συμβαίνει επειδή ο θύτης έχει εσωτερικά προβλήματα (29%) ή έχει αντίστοιχα επιθετικά πρότυπα (29%) ή παροτρύνεται από ενήλικες (29%) ενώ ένα 13% δηλώνει ότι αυτό συμβαίνει για άλλο λόγο. Το γεγονός ότι 29% των παιδιών επιρρίπτουν ευθύνη σε ενήλικες για το ότι ασκούν εκφοβισμό είναι κάτι που πρέπει να διερευνηθεί περισσότερο για να καταγραφούν συγκεκριμένα ποιες συμπεριφορές των ενηλίκων είναι αυτές που ωθούν τα παιδιά στο να ασκούν εκφοβισμό. Από την άλλη οι απαντήσεις των παιδιών δείχνουν να κατανοούν ότι ένας θύτης συνήθως έχει κάποια άλλα προβλήματα που των ωθούν στην συμπεριφορά αυτή.

Το 64,5% των μαθητών πιστεύουν ότι υπάρχουν περιστατικά σχολικού εκφοβισμού στο σχολείο ενώ το 35,5% ότι δεν υπάρχουν τέτοια περιστατικά. Άρα μπαίνουμε στην διαδικασία να διερωτηθούμε γιατί η μεγαλύτερη μερίδα των μαθητών θεωρεί ότι υπάρχουν περιστατικά ενώ μόνο το 7,4% δήλωσαν ότι δέχονται εκφοβισμό. Η πιθανότερη εξήγηση είναι ότι τελικά μόνο το 25,8% δήλωσαν ότι αντιλαμβάνονται συχνά τέτοια περιστατικά στο σχολείο σε αντίθεση με το 59,7% που τελικά δήλωσαν ότι δεν βλέπουν συχνά τέτοια περιστατικά στο σχολείο.

Γενικά συμπεράσματα:

Κρίνοντας από τα δεδομένα της έρευνας τα παιδιά γνωρίζουν αρκετά για το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού αλλά η ενημέρωση θα συνεχιστεί γιατί κάποιοι δήλωσαν ότι δεν

έτυχαν ενημέρωσης ενώ είχε προηγηθεί. Η πλειοψηφία των μαθητών 84,7% υπήρξαν θύματα εκφοβισμού στο παρελθόν , 64,5% πιστεύουν ότι εξακολουθούν να υπάρχουν τέτοια περιστατικά στο σχολείο και τώρα, όμως δεν φαίνεται να υπάρχουν στον βαθμό που τα παιδιά πιστεύουν αφού στην πραγματικότητα από το σύνολο των μαθητών (64,5%) που πιστεύουν ότι υπάρχουν περιστατικά εκφοβισμού το 25,8% (πολύ μικρότερο ποσοστό) δήλωσαν να αντιλαμβάνονται τέτοια περιστατικά λίγες φορές και το 7,4% δέχονται εκφοβισμό.

Αφού μέσα από την έρευνα διαφάνηκε ότι η διαφορετικότητα είναι ο παράγοντας για τον οποίο θυματοποιούνται κάποια παιδιά οι δράσει του προγράμματος στοχεύουν στην ένταξη όλων σε ομάδες, εμπλοκή σε δραστηριότητες κλπ. όπου θα δοθεί η ευκαιρία σε όσους περισσότερους είναι δυνατόν να βρουν κοινά ενδιαφέροντα με άλλους συμμαθητές/τριες για εξάλειψη των περιστατικών.

Συστάσεις για μελλοντική έρευνα

Ακολουθούν κάποιες συστάσεις που μπορεί να υιοθετηθούν μελλοντικά ανάλογα με τους μελλοντικούς στόχους του προγράμματος.

Σε μελλοντική έρευνα θα ήταν καλό να διερευνηθούν και τα ποσοστά των περιστατικών του διαδικτυακού εκφοβισμού λόγω της μεγάλης χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, των κινητών τηλεφώνων και του υπολογιστή, αν και βάση προηγούμενες έρευνες τα ποσοστά για αυτή την μορφή εκφοβισμού ήταν χαμηλότερα σε σχέση με άλλες μορφές, αλλά και πάλι σύμφωνα με την έρευνα του προγράμματος Δάφνη III για την Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό ήταν κοντά στο 20,93% (Ευρωπαϊκή Έρευνα Για το Φαινόμενο του Σχολικού Εκφοβισμού, 2012).

Ακόμη θα ήταν καλό να επαναεπιβεβαιώσουμε τα ποσοστά που εξάγαμε όσον αφορά την ερώτηση (9) για το αν υπάρξει θύματα σχολικού εκφοβισμού στο παρελθόν καθώς και να καθορίσουμε για ποιό/ους λόγο/ους παρουσιάζεται απόκλιση.

Διερεύνηση στους λόγους μη παρέμβασης σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, αν θέλουμε να εμβαθύνουμε.

Μελλοντικά πρέπει οπωσδήποτε να διερευνηθεί και το ποσοστό των θυμάτων που ήταν ταυτόχρονα και θύτες.

Βιβλιογραφία

Ευρωπαϊκή Έρευνα Για το Φαινόμενο του Σχολικού Εκφοβισμού, (2012), Europe's AntiBullying Campaign, στην ιστοσελίδα http://www.e-abc.eu/files/1/PDF/Research/School_Bullying_Greek.pdf

Goodman R (1994) A Modified Version of the Rutter Parent Questionnaire Including Extra Items on Children's Strengths: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 35: 1483–1494.

Goodman R (1997) The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 38:581–586.

Olweus, D. (1996). The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire. Mimeo. Bergen, Norway: Research Center for Health Promotion, University of Bergen.